

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І.К. Карпенка-Карого
Бурятський державний університет
Пермський державний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Збірник матеріалів II Міжнародної науково-теоретичної конференції

від 17 грудня 2009 року

***За загальною редакцією
професора П.Ю. Сауха***

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2009

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028.13
Т 52

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 4 від 23 жовтня 2009 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор (керівник);
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Поліщук О.П., доктор філософських наук; професор кафедри;
Козловець М.А., кандидат філософських наук, доцент;
Ковтун Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Муляр В.І., доктор філософських наук, професор ЖДТУ;
Швидак О.М., доктор історичних наук, професор ЖДУ імені Івана Франка;
Староконь Є.Г., кандидат психологічних наук, доцент ЖВІ НАУ.

Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Т 52 **II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року):**
зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П.Ю. – Житомир: Видавничий центр
ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – 324 с.

У матеріалах конференції розглядаються основні аспекти філософського осмислення феномена толерантності: розкривається функціонування поняття "толерантності" у філософській, соціологічній, культурологічній, релігієзнавчій, педагогічній літературі; з'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичної, соціальної, культурної, релігійної, етнічної, національної, екологічної буттєвості людини; осмислюється толерантність у межах міжкультурної і внутрішньо-культурної комунікації; з'ясовуються особливості функціонування толерантності в умовах полікультурності українського суспільства.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

© Колектив авторів, 2009

Володимир Ковальчук,

доктор педагогічних наук,

професор

(Дрогобицький державний

педагогічний університет)

Толерантність як висхідний принцип виховання

Толерантність як форма взаємовідносин між людьми є протилежністю агресивності. Якщо агресивність – це соціально невиправдана поведінка, котра переслідує мету нанести комусь кривду чи пошкодити власність, то толерантність можна розглядати як намагання уникнути спричинення кому-небудь якогось збитку, болю тощо. Особливо важливо у педагогічно-виховному процесі цілеспрямовано впливати на вихованця з метою набуття ним належних якостей.

Особливість визначення толерантності полягає ще й у тому, що багато хто вважає власні агресивні дії цілком правильними і виправданими. Сучасна політична боротьба, споглядання якої не можуть уникнути ні дорослі, ні школярі, продукує зразки "виправданої" агресивності та відвертої брехні. Політичні опоненти, які перебувають у стані конфронтації, встановлюють власну термінологію і дають свою інтерпретацію історії. Прикро, що часто переможець таких дискусій визначає свою агресивність як необхідне і добре.

Зрозуміло, що завдання учителя, незалежно від того викладає він фізику чи літературу, біологію чи іноземну мову, полягає у тому, щоб насамперед навчити дитину розрізняти добро і зло. Важливим є також виховання правильного розуміння дітьми існуючих культурно-соціальних цінностей, задоволення розумних матеріальних потреб.

Знову ж таки не можна розглядати толерантність як абсолютно позитивну якість людини. Якщо повністю викоринити агресивність з людського життя, існує небезпека послаблення життєздатності волі до самозахисту, творчого духу, ініціативності тощо. Саме тому певним

інгібітором агресивності людської природи є духовна культура, оскільки вона накладає різні обмеження на поведінку людини.

Важливим у системі виховання є осмислення співвідношення: **формування особистості й зовнішньої дійсності**. Іншими словами, чи повинні ми пристосовувати психіку дітей до зовнішньої дійсності, чи навпаки – зовнішню дійсність до дітей? Одні з учителів впевнені, що треба так виховувати особистість, щоб діти могли справлятися з різними зовнішніми обставинами. Тому й створюється відповідне середовище з жорсткими рамками й дисципліною, а дітей привчають до цих вимог. У цій системі виховання обов'язковим є збереження традиційних цінностей.

Інші учителі вважають, що треба сформувати зовнішню реальність таким чином, щоб у ній могли досить зручно розміститись люди з різними природними задатками. У цій системі цінностей належить максимально позбутись рамок і обмежень, надати дітям велику кількість різних пропозицій, що стосуються проведення часу у школі і поза школою. Дітям слід надати можливість відвідувати плавання, туризм, танці, різноманітні гуртки за інтересами.

На жаль, дуже часто у засобах масової комунікації маємо зразки маніпулювання цінностями, релятивізації того, що має усталені рамки. Так ми можемо зустріти заяви, які виправдовують злочинний характер вчинків: злодій – це просто kleptomан, сексуальний збоченець – він просто "любить інакше", бандит – "жертва несправедливого суспільства" або "жертва обставин".

Учитель у моральному вихованні не може обмежитись лише ознайомленням дітей з нормативними цінностями і мораллю суспільства, в якому вони живуть. Учитель повинен зробити дії, які дозволять дитині навчитися самотійно мислити. Тому належить спиратись на здібність дитини самотійно мислити, надавати значення інтересам дитини і її власній точці зору. Таким чином, учень зможе дослідити власні

переконавання, а також відкрити підґрунтя цих переконань. Адже стосовно сутності толерантності можна зробити якісь висновки лише на підставі особистого досвіду, спостереження за собою і своїм оточенням.

Олена Оніщенко,

*доктор філософських наук, професор
(Київський національний університет
театру, кіно і телебачення імені
І.К. Карпенка-Карого)*

**Патографічні студії З. Фрейда і Т. Манна у контексті
гуманістичного проекту: досвід порівняльного аналізу**

Осмислюючи специфіку діалогу, який у першій половині ХХ ст. розгорнувся між вченими-гуманітаріями та практиками мистецтва, особливий інтерес викликають дві визначні постаті європейської культури З.Фрейд (1856-1939) і Т.Манн (1875-1955), котрі, не зважаючи на принципові відмінності індивідуального характеру, продемонстрували вельми показові перетини думок і поглядів.

Аналізуючи особливості їх взаємин, наголосимо на факті особистісних стосунків між З.Фрейдом і Т.Манном, що органічно трансформувалися у площину культуротворчих процесів. Визначаючи статус психоаналітичної теорії як явища світового руху, Т.Манн чітко називав власні твори, що мали відверто психоаналітичну спрямованість: "Маленький пан Фрідеман", "Смерть у Венеції", "Чарівна гора", роман про Йосифа. Проте не менш цікавим є і "завуальований" вплив психоаналізу на митця, що, вочевидь, позначився на певних аспектах його публіцистичної діяльності, деякі зразки якої можуть бути визначені як "патографічні студії" Т.Манна.